

LESBRIEF VOOR DE LEERKRACHT

Jong in de jaren '50 - Wederopbouw

GROEP 6

INLEIDING

Het digitale lespakket 'Jong in de jaren vijftig!' voor groep 6 gaat over het leven toen. Het geeft een beeld van de Wederopbouwperiode: op welke muziek dansten opa en oma, wat was toen hip en wat deed men toen?

LESOPZET

» Les 1: Wordt gegeven door de leerkracht in de klas

- 1.1. Ter voorbereiding leest de leerkracht het verhaal 'Pieter en de geheimzinnige sleutel' voor.
- 1.2. Het verhaal wordt besproken en de klas verzint in groepjes een passend einde.
- 1.3. Werkboekje: de leerlingen maken alleen of in groepjes de opdrachten uit het werkboekje.

» Les 2: De museumdocent komt in de klas en onderzoekt met de leerlingen authentieke voorwerpen uit de jaren '50 en ze spelen 'Het grote Fifties-Spel'.

LES 1: DOOR DE LEERKRACHT IN DE KLAS

1.1. VERHAAL 'PIETER EN DE GEHEIMZINNIGE SLEUTEL'

Lees het verhaal van Pieter voor. Dit duurt ongeveer 15 minuten. Het verhaal heeft geen einde. Na het bespreken van het verhaal, verzint de klas een passend einde voor dit verhaal. Verderop staan tips voor deze opdracht.

Pieter en de geheimzinnige sleutel

Pieter schrok wakker. Hij hoorde iets buiten. Hij liep op zijn tenen naar het raam. Hij deelde een kamer met zijn twee broertjes Tim en Gerard en wilde hen niet wakker maken. Pieter tuurde door de gordijnen. Uit het huis van de buurman kwam een man met een zwarte hoed op. Hij liep de De Ruyterstraat af, de straat waar Pieter woonde. Verderop stapte hij in een auto. De buurman had ook een auto. Dat was heel bijzonder. In het dorp Zoetermeer hadden alleen de dokter, de notaris en nog enkele andere heren een auto. Zijn vader ging altijd op de fiets naar zijn werk. Als ze bij oma in Den Haag op bezoek gingen, dan namen ze de fiets of met slecht weer de bus. Pieter en zijn vriendjes Coen en Wouter mochten een keer mee in de auto van de buurman. Pieter vond dat geweldig. De buurman had meer toffe dingen. Hij had een platen-speler en een grote collectie Rock 'n Roll platen, waaronder een paar platen van Elvis Presley. Dat was pas echt mieterse muziek. Moeder vond Elvis maar een oproerkraaier. De manier waarop hij met zijn heupen wiegde tijdens een optreden vond ze onfatsoenlijk. Zijn ouders luisterden liever naar klassieke muziek op de radio.

Pieter kon niet wachten tot het morgen was. Op woensdagmiddag mochten hij en zijn vrienden namelijk bij de buurman televisie kijken. De buurman was de enige in de straat met een tv. Er waren niet altijd programma's te zien. Maar op woensdagmiddag waren er een half uur lang kinderprogramma's en morgen was het weer zover. Pieter schrok op uit zijn gedachten. De man met de hoed reed weg in de auto. Buiten op straat was het verder stil. Pieter ging weer naar bed.

De volgende dag na school rende Pieter naar huis. Om twee uur mochten ze naar de buurman toe. Hij maakte snel zijn huiswerk. Iets te vroeg belde hij bij de buurman aan. "Goedemiddag meneer", zei hij beleefd. "Ha Pieter, goed dat je er al bent. Je vrienden zijn er nog niet. Kom snel binnen. Ik wil je iets vragen", zei de buurman. Pieter ging naar binnen en ging op de bank zitten. "Pak maar vast een flesje fris uit de koelkast, ik kom zo bij je." Pieter liep naar de koelkast. De buurman had Coca Cola! Dat was een nieuw drankje dat helemaal uit Amerika kwam. Thuis kreeg hij alleen limonade of thee. Hij vertelde dit maar niet tegen zijn vader. Zijn vader had het niet zo op met de buurman. Hij vond hem een op-schepper met al zijn nieuwerwetse dingen zoals een auto, televisie en koelkast. Zijn vader vroeg zich regelmatig af waar de buurman alles van betaalde. Hij vond het ook gek dat de buurman zo vaak thuis was. "Moet hij niet werken?", zei hij dan. Pieters vader werkte bij Nutricia in het laboratorium. Ze woonden eerst in Den Haag, maar toen vader deze baan kreeg, zijn ze naar Zoetermeer verhuisd. Moeder was erg trots op hun nieuwe huis met drie kamers en zelfs een tuintje.

De buurman kwam terug met een doosje. "Pieter", zei hij, "ik kan je vertrouwen, toch? Ik heb hier een doosje dat jij voor mij moet bewaren. Het is heel belangrijk. Op een dag vraag ik het weer van je terug, maar tot die tijd moet je erover waken. Je mag het tegen niemand vertellen en aan niemand laten zien, hoor je?" Pieter was verbaasd. Hij pakte het doosje aan. Het zag er heel gewoon uit. "Ok", stamelde Pieter, "Wat is het?" Op dat moment ging de bel. Coen en Wouter stonden voor de deur. "Stop het doosje snel weg en denk aan wat ik je net zei!", zei de buurman gehaast. Hij liep naar de deur om open te doen.

"Ha jongens, daar zijn jullie!", hoorde Pieter hem in de gang zeggen. Pieter wist niet zo goed wat hij moest doen. Eigenlijk vond hij het een beetje raar. Hij stopte het doosje maar snel in zijn zak. Net op tijd, want de anderen installeerden zich naast Pieter op de bank en de buurman zette de televisie aan. Pieter vond de programma's op de tv normaal altijd erg leuk, maar deze keer was hij er met zijn hoofd niet bij. Toen het afgelopen was, ging hij al snel met een smoes naar huis. De buurman gaf hem onopvallend een knipoog toen hij weg ging.

Thuis liep hij regelrecht naar de slaapkamer. Zijn broertjes waren buiten aan het spelen. Voorzichtig haalde hij het doosje uit zijn zak. Waarom zou de buurman het doosje aan hem gegeven hebben? En wat zou er in zitten? Zou hij durven kijken? "Pieter! Het eten is klaar, kom naar beneden!", hoorde hij zijn moeder roepen. Hij legde het doosje onder zijn kussen en ging naar beneden. Hij rook de spruitjeslucht in het hele huis. "Bah, spruitjes", mopperde Pieter op weg naar beneden.

Na het eten probeerde Pieter altijd zo lang mogelijk op te blijven. Dit keer ging hij echter zonder protest naar bed. Onopvallend had hij eerst vaders zaklamp uit het schuurtje gepakt. Toen hij zeker wist dat zijn broertjes sliepen, knipte hij de lamp onder de dekens aan. Voorzichtig opende hij het doosje. Er zat alleen maar een gewone sleutel in. Hij draaide de sleutel om en om, maar kon er niks speciaals aan ontdekken. Teleurgesteld stopte hij de sleutel weer in het doosje. Hij piekerde zich suf: waar zou de sleutel van zijn? Uiteindelijk viel hij in slaap.

Een paar dagen later schrok Pieter midden in de nacht weer wakker. Hij hoorde een sirene en harde stemmen op straat. Zijn broertjes werden ook wakker en nieuwsgierig keken ze uit het raam. Er stonden twee politieauto's voor het huis. De buurman werd door agenten uit zijn huis gehaald. Hij had handboeien om! Pieter kon niet geloven wat hij zag. Net voordat de buurman in de politieauto werd gezet, keek hij naar het raam en zag Pieter. Hij knikte naar hem. Pieter voelde zijn wangen rood worden. Zou het iets te maken hebben met de geheimzinnige sleutel?

De volgende dag bij het ontbijt raakten zijn broertjes niet uitgepraat over wat er die nacht was gebeurd. Vader zei: "Ik heb altijd al gedacht dat er iets niet helemaal pluis was met die man, en nu is hij afgevoerd door de politie! Ben benieuwd wat hij uitgespookt heeft." Pieter luisterde maar met een half oor naar het gesprek. "Pieter, wat is er met je, je bent zo bleek en stil. Voel je je niet lekker?", vroeg moeder. Pieter kreeg opeens een idee. "Nee, ik voel me niet lekker", zei hij met een zielig stemmetje. "Laat me je hoofd eens voelen." Moeder voelde aan zijn voorhoofd. "Je bent inderdaad een beetje warm. Blijf vandaag dan maar thuis. Ga maar snel naar boven en kruip in je bed." Moeder trapte er in! Snel ging Pieter naar boven. Maar wat nu? Hij wilde dolgraag een kijkje in het huis van de buurman nemen. Misschien was de sleutel wel van de voordeur van het huis. Maar hoe kwam hij ongezien bij het huis? Hij kon niet uit het raam klimmen, want dat zou moeder meteen door hebben. Pieter lag in zijn bed na te denken toen moeder de kamer binnen kwam. "Pieter, ik moet even naar de stoffenwinkel in de Dorpsstraat. Ik heb in de Margriet een enig ontwerp gezien voor een jurk die ik wil maken en heb stof nodig. Kun je even een uurtje alleen thuis blijven? Hier is een kopje thee. Blijf maar lekker in je bed en probeer te slapen, dan krijg je straks een kopje kippensoep." Dat kwam goed uit! Zelig knikte Pieter van ja. Zodra moeder weg was, kleepte hij zich snel aan. Hij sloop de trap af en besloot eerst vanuit de tuin het huis van de buurman te bespieden. Voorzichtig keek hij over de schutting.

In het huis van de buurman liepen allemaal politieagenten rond. Ze waren het huis aan het doorzoeken. Hij kon de sleutel dus niet zomaar gaan uit proberen. Teleurgesteld keek Pieter om zich heen. In de tuin van de buurman stond ook een schuurtje. Pieter besloot om daar een kijkje te gaan nemen.

Achterin de tuin stond een grote boom, die tegen de schutting van de buurman aan groeide. Pieter klom voorzichtig in de boom en sprong naar beneden over de schutting. Snel liep hij naar het schuurtje. Gelukkig was de deur open. Hij glipte naar binnen en bleef een paar minuten stil zitten om uit te hijgen. Hij gluurde door het raam van het schuurtje en zag de politiemannen in het huis bezig. Niemand had hem gezien. Waarschijnlijk zouden ze op den duur ook het schuurtje gaan doorzoeken, dus Pieter moest opschieten. Hij keek rond. Er stonden een heleboel dozen, een oude fiets en een werkbank met gereedschap. Ook was er een soort machine met een grote slinger er aan. Daarnaast stond een grote zwarte koffer. Pieter kroop er nieuwsgierig naar toe. De koffer lag op zijn kant en er zat een hangslot aan.

Het zou toch niet... Pieter pakte snel de sleutel uit het doosje en stak hem in het hangslot. Het slot schoot open. Pieters hart klopte in zijn keel. Hij opende de koffer en zag een aantal dunne stalen platen liggen. Hij pakte er een uit. Op de platen zag hij vaag afbeeldingen van bankbiljetten staan. Het waren speciale platen om geld mee te drukken! De platen hoorden waarschijnlijk bij de machine. Op een van de platen stonden de voor- en de achterkant van een Nederlands 100 Gulden biljet. Ook zag hij platen voor Duitse Marken en Franse Francs. Er lag een hele stapel bankbiljetten in de koffer. De buurman maakte zelf vals geld! Vandaar dat hij altijd de nieuwste en duurste dingen had. Pieter keek nog verder in de kist en wist niet wat hij zag. Onderin lag een pistool. Toen hij van de ergste schrik bekomen was, werd hij nieuwsgierig. Hij pakte het voorzichtig op en bekeek het. Net op dat moment hoorde hij stemmen in de tuin. De politieagenten kwamen naar het schuurtje toe! Zo snel hij kon sloot hij de kist en draaide hem op slot. Hij kroop achter een stapel dozen. "Deze schuur moeten we ook doorzoeken. Van het hoofdbureau heb ik gehoord dat ze al heel lang naar deze man op zoek waren. Hij heeft heel veel vals geld in de omloop gebracht en ergens moet het materiaal staan dat hij gebruikte om het geld te drukken. Misschien vinden we iets in deze schuur. Ga jij eerst naar binnen? Ik houd de wacht", hoorde Pieter zeggen. "Jawel commissaris!" en de deur van de schuur ging langzaam open. Voor hij het wist scheen een agent met een zaklamp in zijn gezicht. "Halt!", schreeuwde de agent "Ik heb hier een gewapende verdachte!" Een gewapende verdachte? Pieter schrok. Hij had het pistool nog in zijn hand! "Nee...", stamelde hij, "Ik ben maar..." "Stil jij! Sta rustig op, leg het pistool op de grond en doe je handen omhoog!" Pieter moest bijna huilen, zo bang was hij. Hij deed wat de agent vroeg en voor hij het wist was hij in de boeien geslagen. "Zo jongeman. Jij gaat mee naar het bureau en dan ga jij ons eens haarfijn uitleggen wat jij hier in deze schuur doet met een pistool." Hij werd in een politieauto gezet en ze reden naar het bureau.

Op het bureau werd hij naar een verhoorkamer gebracht. Ze liepen langs de cellen en Pieter zag de buurman in een van de cellen zitten. Hij keek Pieter boos aan en legde onopvallend een vinger op zijn lippen. In de verhoorkamer werd Pieter alleen gelaten. De handboeien hadden ze wel afgedaan. Hij kon niet geloven wat er allemaal was gebeurd. Wat zou zijn moeder wel niet denken als hij er niet was als ze thuis kwam. En wat moest hij de politie vertellen? Moest hij vertellen over de sleutel en de koffer vol met valse bankbiljetten? Maar hij had de buurman beloofd om zijn mond te houden. De buurman had net heel boos naar hem gekeken. Hij was vast niet zo aardig als Pieter altijd gedacht had. En het pistool in zijn schuur betekende dat hij misschien ook gevaarlijk was. Straks zou hij wraak willen nemen op Pieter. Op dat moment kwam de commissaris weer binnen. Hij had een glaasje water bij zich. "Kun jij mij vertellen wat jij in dat schuurtje te zoeken had? En ik raad je aan om de waarheid te zeggen, want anders komt het je duur te staan!" Pieter dacht na en zei toen: "Ik was mijn bal aan het zoeken. Die had ik een tijdje geleden per ongeluk in de tuin van de buurman geschoten en ik heb hem nooit terug gehad. Ik dacht dat de buurman hem misschien in zijn schuur had gelegd." "En hoe kwam je aan dat pistool?", vroeg de commissaris streng. "Toen ik in het schuurtje aan het zoeken was, zag ik het pistool daar liggen", antwoordde Pieter. "Dat pistool lag daar zo maar? Ik geloof niet dat jij de waarheid vertelt jongeman", bromde de commissaris. "Ik stel voor dat jij..." Op dat moment hoorden ze geschreeuw op de gang. De deur ging open. "Commissaris, commissaris! Kom snel! De verdachte is er vandoor gegaan!", riep een agent. "Er vandoor gegaan? Hoe kan dat in hemelsnaam? Hij zat vast in een cel!" De agent slikte en antwoordde: "Hij zei dat hij naar het toilet moest. Agent Bruinsma is met hem mee gegaan en toen hij de handboeien afdeed, heeft de verdachte hem een klap op zijn hoofd gegeven en is er vandoor gegaan", antwoordde de agent. "Gloeiende grutten! Dat kan toch niet waar zijn! Ik weet dat we in een klein boerendorp wonen, maar we zijn toch geen sukkels!" De commissaris beende naar buiten. Hij liet de deur open staan. Pieter gluurde naar buiten. De buurman was ontsnapt uit zijn cel! Pieter wist niet of hij opgelucht moest zijn of niet. Koortsachtig dacht hij na. Hij had zojuist tegen de commissaris gelogen. Wat moest hij nu doen? Toch maar alles eerlijk vertellen? Hij liep de verhoorkamer uit en ging op zoek naar de commissaris. "Uhhh, meneer... Ik ben misschien niet helemaal eerlijk geweest..."

Een week later zat Pieter zich op woensdagmiddag te vervelen op zijn kamer. Gelukkig was alles goed afgelopen. Hij had de commissaris de waarheid verteld. Hij had een uitbrander en twee weken huisarrest gekregen. Zijn vader had twee dagen niet tegen hem gesproken, zo boos was hij. Het huis van de buurman was inmiddels helemaal leeggehaald. Er zouden volgende maand nieuwe mensen in komen wonen. Net toen hij besloten had om dan maar een boekje te gaan lezen, kwam zijn moeder naar zijn kamer. "Pieter er is post voor je." Post, voor mij? dacht Pieter. Het was een kleine envelop met zijn naam er op. Snel deed hij de envelop open. Er zat een ansichtkaart in met op de voorkant een plaatje van een jongetje dat aan het voetballen was. Pieter draaide de kaart snel om. Er stonden drie regels: "Je hebt me verlinkt. Jij hebt iets wat van mij is. Ik weet je te vinden!" Pieter liet van schrik de kaart vallen. "Wat is er?", vroeg moeder. "Niks hoor", zei Pieter snel en hij probeerde te glimlachen. "Van wie is de kaart?", vroeg moeder. "Je bent helemaal rood afgelopen. Is de kaart soms van een meisje?" en ze moest lachen. Pieter mompelde iets onverstaanbaars. "Nou, ik laat je maar alleen. Over een half uurtje gaan we eten."

1.2. HET VERHAAL BESPREKEN

» 1.2.1. Bespreek het verhaal aan de hand van bijvoorbeeld de volgende vragen:

- Wat is er anders in de tijd van Pieter?
- Wat was er al in de tijd van Pieter dat wij nu nog steeds gebruiken?
- Wat is er nu wel en was er in de tijd van Pieter nog niet?

» 1.2.2. Verzin in groepjes een passend einde voor het verhaal van Pieter

Om de kinderen op weg te helpen, kunnen ze kiezen uit meerdere scenario's:

- Pieter gaat met de kaart naar de politie óf
- Dezelfde avond staat de buurman bij Pieter op de stoep óf
- De nieuwe burens van Pieter hebben een hele bekende 'oom'...
- De kinderen kunnen natuurlijk ook een heel ander scenario bedenken.

De groepjes presenteren hun zelfverzonnen einde van het verhaal.

» 1.2.3. Stem met elkaar op het beste einde

1.3. WERKBOEKJE

De leerlingen maken alleen of in groepjes de opdrachten uit het werkboekje. De onderwerpen uit het werkboekje komen in de tweede les terug.

Antwoorden

» Opbouwen

Waar ben jij voor aan het sparen?

Antwoord: Naar eigen inzicht.

» Handige hulpjes

Omcirkel de 4 apparaten die in de jaren '50 nieuw waren.

Antwoord: Elektrisch strijkijzer, Stofzuiger, Elektrische koffiemolen, Elektrische mixer

» Maandag wasdag

Waarom werd de was door de wringer gehaald?

Antwoord: Om het ergste water uit de was te wringen, voordat de was werd opgehangen aan de lijn.

» Naar school

Noem twee voordelen en twee nadelen van aparte scholen voor jongens en meisjes.

Antwoord: Naar eigen inzicht.

» Mens-erger-je-niet en Meccano

Welk speelgoed van toen hebben we nu nog steeds?

Antwoord: Bijvoorbeeld fietsen, voetballen, boek lezen, spelletjes doen, autootjes, Lego (1958), Barbies (1959), Meccano, Rolschaatsen (rollerskates en skeelers).

» Net echt

Verzin drie geluiden die bij een spannend hoorspel zouden kunnen horen. Hoe maak je deze geluiden?

Antwoord: Naar eigen inzicht.

» Zwart-wit

Wat zou jij doen in je vrije tijd als er geen tv of computer was?

Antwoord: Naar eigen inzicht.

» Bermtoerisme

Waarom was er juist file op Eerste Pinksterdag, denk je?

Antwoord: Het was een vrije dag en iedereen ging er op uit.

» Rock 'n Roll, petticoats en vetkuiven

Zie je nu nog steeds duidelijke verschillen tussen jongens- en meisjeskleding?

Antwoord: Naar eigen inzicht.

» Uitspraken uit de jaren '50:

Noem zoveel mogelijk uitspraken van nu.

Antwoord: Naar eigen inzicht, bijvoorbeeld: Dushi, je weet zelluf, OMG, vet, swag, gruwelijk.

LES 2: DE MUSEUMDOCENT KOMT IN DE KLAS

De museumdocent komt in de klas en onderzoekt met de leerlingen authentieke voorwerpen uit de jaren '50 en ze spelen 'Het Grote Fifties-Spel'. De museumdocent neemt alle benodigdheden mee.

